

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectorii.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1870.

Anulu III.

Fragmente din istori'a lui Ioanu Bethlen.

(Continuare).

In 14. Novembre principele Apafi éراسي fu admisu in audientia la marele veziru, cu care ocaziune atátu elu, càtu si alti cincî ardeleni fusera imbracati cu castanu**); éra apoi marele veziru laudandu pe Apafi cu multe vorbe, pentrucà ascultà de „porunca“ si vení in castre, facèndu'i sperantie bune si pentru Transilvani'a, ilu dimite in patria, inse cu acea „porunca,“ cá pana in primavéra se se adopere din tôte poterile a îndupleca pe Ungari'a nemtiésca la supunere, éra apoi pe Iuniu a. 1664 se stea paratu la guera in contra imperatului Romaniloru.

La loculu acesta cancelariulu Ioanu Bethlen pàstrà despre mórtea tragica a lui Gavr. Haller urmàtòriele date, din care, déca le vomu alatura la cele impartasite mai sùsu, ne castigamu una proba nóua despre apunerea totala a libertatei si a securitatei de viétia in tempulu lui Apafi sub protectiunea turciloru.

„Gavriilu Haller (in calitatea sa de agentu alu tieriei) inca fu de fatia la audienti'a data principelui Apafi, éra cu castanu fu imbracatu indata dupa principele. Din acestea impregiurari elu, nefericitulu, prinse sperantia tare, cà i se va da voia de a se reintòrce in patri'a sa. Candu principele Apafi rogà pe m. veziru, cá se dimita pe Haller acasa, cela 'i respunse, cà Haller nu ar avea se pòrte neci una grij'a de a-facerile sale domestice, cà-ci nu este casatoritu sí nu are prunci, prin urmare cà trebue se remana pe locu. Aduó'a óra, candu principele éراسي se intrepusese pentru Haller, m. veziru numai càtu subrise cu unu aeru de omu viclénu, sí prefacúnduse cà nu aude, nu respunse, ci vorbi încetu cu unii dintre pasiali despre unu lucru cunoscutu numai loru. Gavr. Haller interpretandu acésta tacere a vezirului cá invoire, plecàndu in aceeași dî cu principele Mich. Apafi, trecù podulu Dunarei la Strigonu, pentrucà se apuce spre Bud'a. La podu inse atátu principele, càtu si cei din comitiv'a lui detera de unu mare periculu. In același tempu adeca tatarii avendu porunca cá se plece iute spre Caucasu, vulnerandu pe accia, pe carii principele Apafi ii dusesse cu sine, ilu precipitéza si pe elu, in càtu numai sarindu de pre calu in un'a din luntrile podului, potù scapa de mórte, éra Stef. Nalátzi vice-maresialulu curtei lui fu aruncatu in Dunare, in càtu

numai din estraordinari'a indurare dumnedieésca a scapatu cu viétia. Gavriilu Haller sí mai toti ceilalti fusera batuti. Dupace scapara de acelu periculu, in sér'a acelei dîle principele Apafi stete la satulu Németi, spre a mané acolo. Pe la cin'a mare siesedieci de turci comandati de fruntasi de ai loru calcandu ospitiulu principelui, acolo intréba, cà unde este G. Haller tradatoriulu preapotentelui imperatu, cumu a cutezatu elu a se departa din castre in contra vòintiei marelui veziru. Atunci Gavr. Haller, carele era in ospitiulu vecinu, audiendu larm'a turciloru, apuca iute catra principele Apafi; inse duoi turci prindindu'lu ilu dusera la ceilalti, éra in nóptea din 15. Nov. fu readusu in castrele turcesci. In alta dî desu-deminétia 'lu escortara la marele veziru, carele nesuferindu pe Haller cá se dîca unu singuru cuventu pentru apararea sa, puse de 'i taiara capulu. Principele nu s'a intrepusu pentru elu (la veziru), neci prin scrisóre, neci prin nuntiu.“

Acésta fu sòrtea tragica a unui agentu diplomaticu alu Transilvaniei in diumetatea aduó'a din secululu alu 17-lea; asia se respectà pe atunci dreptulu gintiloru la turci.

Dupace Ioanu Bethlen mai dedica amicului seu Haller câteva pasage spre a'i perpetua memori'a, se reintòrce éراسي la afacerile tieriei.

Mich. Apafi se reintòrse totu pe la Lipova la Alb'a-Iuli'a, unde despre mórtea lui Haller atinse numai pe scurtu, numindu'lu necredintiosu, „de casu infidelis Gabrielis Hallerii,“ éra de acolo trecù la Blasiu, alu carui dominiu se aflase in posesiunea lui Haller, donatu de principele Barcsai, éra acúma fu ocupatu pentru fiscu. Cu acésta ocaziune atátu principele, càtu si soçi'a sa aratara pe fatia, cà necidécumu nu le parea reu de mórtea lui Haller. Dela Blasiu principele apucà spre Ernotu, éra de acolo caletori la Gurgú (fortarétia in comitatulu Turdeci aprópe de Reginu), unde 'i venira dela generariulu nemtiescu Copp din Satumare cursori, carii adusera scirea, cà ostasii nemtiesci din garnisón'a fortaretiei Székelyhid*) (patru miliarie dela Oradea) revoltandu sí aruncandu afara pe oficiari, s'au decisu a fugí la principele Apafi; asia Copp róga pe Apafi, cá se nu primésca pe acei ostasi calcatori de juramentu. Acea scire desteptà afecte diverse in Apafi sí in curtenii sei, pentrucà de un'a parte sciá cu totii, cà Székely-

*) Vestmentu lungu de onóre, facutu din materia scumpa.

*) Romanesce Podulu secuiloru.

hid'a fusese rupta din corpulu Transilvaniei, care acumu s'ar reintórce de sine, éra de alt'a vedea origine, cà acestu casu ar irita fórte multu pe imperatulu Romaniloru; altii érași se temea, cà tocma de s'ar sî reincorpora Székelyhid'a la Transilvani'a, turcii inse totu o aru rapí dela acésta. Pre candu se discutá unele cá acestea, vine sî dela ostasii din Székelyhida petitiune, in care spunu, cà de sieptespediece luni nu mai trasesera neci-unu soldu, de carele fusera defraudati, si asia infranti de fóme sî de brutalitatile oficiariloru nemtiesci, arata cà voiescu a trece in servitiulu Transilvaniei, inse sub cinci conditiuni. Dupa multe consultatiuni Apafi se decide in fine sî acceptandu unele conditiuni ale soldatiloru desperati, le trimite de comandante pe unulu Toma Ghekei.

Casulu acesta cu Székelyhida merita se'lu tienemu bine amente, din cause care se voru desfasiura in decursulu evenimentelor.

Anulu 1664. In Ianuaru alu acestui anu Franciscu Belényesi trimisu la marele veziru cu scopu de a midiuloci micșiorarea tributului, se reintórse inso-citu de unu ablegatu turcescu sî cu una scrisóre a marelui veziru adresata lui Apafi din Alb'a-gréca (Belgradulu serbescu), unde petrecea cu óstea in ernaticu. In acea scrisóre m. veziru in locu de a memora ceva de micșiorarea tributului, raspunde la alte plansori ale tierci privítorie la rapirea prin turci a satelor de prin pregiurulu Oradei sî a Ineului*), spune cà a poruncitu acelor turci, cà se nu cuteze a rapí alte sate, decátu numai pe acelea, care era coprinse in registrulu lui Memhet-pasi'a, care se intabulasera sî in registrulu celu mare alu imperiului in Constanti-nopole, éra acelea sate mai anume in comitatulu Zaran-du in tienutulu Halmagiului era se fia numai 40, candu colo in registrulu imperiale (falsificatu) se aflá 62; in fine vezirulu avertí pe Apafi, cà se administre regulatu tributulu; éra apoi fiinducà Mehmet-pasi'a dela Oradea cerea cu totuadinsulu voia, cà se intre in Transilvani'a spre a scóte pe ostirile nemtiesci din cetatile sî fortaretiele, prin care apucasera a se incuiba, vezirulu dà lui Apafi consiliu, cà se ridice sî elu óste in contra acelor nemti alaturea cu Mehmet-pasi'a, cà de nu, acesta va ocupa de siguru acelea locuri pentru sultanulu loru, dela care apoi Transilvani'a anevoia le va mai recastiga.

Acestu limbagiu turcescu era celu puçinu astadata càtu se póte de sinceru. Dupa acestea se conchiama érași dieta la Cincu-mare, unde dupa alte consultatiuni tienute totu in cestiunea tributului turcescu, Stefan Nalátzi fu alesu de agentu la Pórta, spre a midiuloci restituirea satelor rapite.

In acelasi tempu aici in tíera se ridica alta furtuna érași din partea ostasímei nemtiesci. Generariulu dela Satumare baronu Lupulu Godefridu Copp, sub a carui comanda stá sî garnisónele nemtiesci asiediate

in unele fortaretie ale Transilvaniei, dupa ceea ce patise cu Székelyhida avendu prepusu asupra comandantiloru din acelea fortaretie, voiá se'i schimbe cu altii, éra spre acestu scopu trimite anume la Clusiu pe comisariulu imperatescu Ioanu Baptista. Garnisón'a nemtiésca din Clusiu constá pe atunci cá din una miie ostasi pedestrime sî calarime. Acea garnisóna, care inca nu'si primise soldulu de siesespediece luni, in 21. Fauru fiendu scósa sub arme dechiarà, cà defraudata cumu este de soldu, ea nu mai voiesce a face servitiu, éra in 24. Fauru desdeminétia soldatii dandu'si semnu secretu prin trei puscaturi, concursera la locuinti'a comandantelui Hector a Brazen, unde alergara sî oficiarii, dintre carii comandantele calarime, unu omu fórte aspru, voindu a reinfrena seditiunea, trase cu unu pistolu asupra calaretiloru, fu inse inpuscatu de unu infanteristu; totu atunci comisariulu imperatescu inca fu vulneratu, oficiarii toti spoliati de ceea ce avea la sine si aruncati afara din cetate, éra cetatieniloru le amerintiara cu móрте, déca aru cuteza a se amesteca in afacerile loru. In dio'a urmatória soldatii trimitu pe unulu de ai loru sî pe unu cetatiénu anume Toma Sárvári, care sciá nemtiesce, in deputatiune la Fagarasiu, unde se aflá pe atunci principele Apafi, carele primesce acea scire cu mare bucuria, sî fiinducà garnisón'a nemtiésca din Clusiu dechiarà prin deputatii sei supunere, indata se trimisera la Clusiu Georgie Gilányi si Georgie Véér in calitate de comisari, spre a primí omagiulu acelei garnisóne sî cetatea in posesiune.

Diet'a care se tienù in érn'a din 1664 fu érași una din cele mai furtúnóse, éra causele principali ale certelor au fostu totu cele de mai nainte: tributulu turcescu sî cumplit'a rapacitate a boieriloru, dintre carii mai multi apucasera a rapí mosii sî dominia unii dela altii. Din acestea cause Ioanu Bethlen díce (pag. 99): „Certele care domnescu intre noi, sunt atâtatu de mari, in càtu pociu asecura, cà pana la etatea mea acésta de cincideci de ani, asemenea acestora nu am mai vediutu.“

Dupa dieta principele Apafi la neincetatele ro-gamenti ale sociei sale dimite pe magnatulu Nicolae Zollyomi din prinsóre, pentrucá mai tardíu totu acelu boieriu desiuchietu se causeze cele mai mari griji lui Apafi sî tierci, precumu vomu vedea mai desu in decursulu acestoru escerpte.

Dela Fagarasiu Apafi caletori la Clusiu, unde intr'aceea garnisón'a nemtiésca trecù in supunerea lui sub cinci conditiuni fórte favorabili pentru acei ostasi, caroru adeca li se numerara câte cinci taleri la mana, éra oficiariloru in proportiune mai multu, fusera asecurati, cà neci-unadata nu voru fi tradati imperatului nemtiescu, cà 'si voru potea ecsercita religiunea loru catolica intru tóta libertatea, cà stipendiulu li se va numera regulatu pe fiacare luna, in fine cà ori-càti din ei se voru asiediá cu locuinti'a in Transilvani'a, se voru bucura de prerogative militari. Acestea conditiuni fusera coroborate cu sigilele staturiloru tierci;

*) Ienó in comit. Aradului, séu dupa impartíel'a vechia in comit. Zarandu.

preste acésta se decise, cá se mérga si cátiva consiliari cu principele la Clusiu, spre a participa la reluarea in posesiune a acelei cetati si a regula afacerile garnisónei. Pe ostasii nemtiesci ii asediara parte in sasime, parte prin comitate, pentrucá poporul se i tiena gratis. (Pag. 100.)

In acelea díle de érna petrecèndu principele si boierii in Clusiu, s'au pusu cu totii pe ospetie si betii, pe care Ioanu Bethlen le caracterisà insemnandu intre altele dóue casuri tragicomice, dintre care unul este, cá in un'a de díle fiendu cu totii morti de beti, éra Dionisie Bánffi crediendu cá cumnatu-seu principele Apafi ar fi mai bétu si decátu elu, si voindu se lu tiena, cá marii'a sa se nu dea cu nasulu de pamentu, cadiù insusi Bánffi atátu de reu, in cátu mai multe díle nu putea ambla, decátu numai razimatu pe báciu. In fine vindecanduse Dionisiu Bánffi, invità pe principele si pe tóta curtea lui in castelulu dela Gelau, distantia numai de unu miliariu dela Clusiu. Ospetiulu cu care fu primitu acolo Apafi de cumnatu-seu, fu regescu, precumu se esprima Ioanu Bethlen. Mai multi magnati de ai tieriei inca au luat parte la acelu benchetu. Intre aceia era unulu Stef. Torma, omu robustu (validae staturae homo), carele inse s'a imbetatu atátu de cumplitu, in cátu ne mai sciendu de sine, cadiù in buda (retirata, esítória) cu capulu in diosu, de unde scapà de mórte numai cu ajutoriulu altora, carii 'lu scósera din arom'a in care dedese.

Pre candu boierii tieriei nóstre se inbuibá in ospetie si betii, marele veziru Küprili Ahmet-pasi'a iritatu prin invasiunile comitiloru Zrini din partea Croatiei, si de altu-mentrea prea determinatu a reincepe in acea primavéra guer'a cu imperatulu Romaniloru, se prepará de esire din Alb'a-gréca (Belgradulu serbescu). In acelasi tempu Küprili dimitte pe Stefanu Nalátzi noulu agentu alu Transilvaniei, in locu inse de a'i da un'a resolutiune dorita in cestiunea pentru care fusese elu trimisu, adeca restituirea sateloru si tienuturiloru rapite, ilu inbraca cu dúoe castane, ii dà si alte dúoe cusute cu firu pentru principele Apafi, cumu si trei epistole, adeca un'a scrisa in numele sultanului, prin care principele este laudatu pentru credinti'a sa si pentru reocuparea Székelyhidei si a Clusiului „dela blastematii de nemti“ (a maledictis germanis); aduo'a din partea lui Küprili totu catra Apafi, in care cela éra si ilu mai indémna, cá se induplece pe ungureni a i se supune lui si protectiunei turcesci. Ambele acelea epistole portá dat'a de Alb'a-gréca 1. Martiu 1664; a trei'a adresata catra staturile Ungariei nemtiesci totu dela m. veziru si totu cu scopulu aici aratatu. Tecstulu celoru dúoe epistole citate e pastratu de Ioanu Bethlen in traductiune latinésca facuta din limb'a turcésca, éra alu celei din urma lipsesce**). Destulu atáta, cá

*) Tantaeque inter nos nunc grassantur simultates, quales quinquagenarius nunquam me vidisse asseveraverim.

***) Pentru lectorii cáti nu voru fi avutu ocaziune de a cunoáce stilulu resarítenu bombasticu de mai inainte, trecemu aici

Küprili cá toti portatorii de guera, determinatu a esi éra si pe campulu sangelui, luá mesuri lingusitórie si ametítórie, spre a castiga in partea sa pe ardeleni si pe ungureni; Ioanu Bethlen inse nu crede turciloru, ci pre cátu maniosu, pre atáta si fórte ingrijatu, cá nu cumuva se repórte turcii victóri'a, cá-ci atunci ar fi vai de Transilvani'a, descopere la locul acesta, cá se aflà cu cale, cá „Mich. Teleki barbatu cu mente destépta si consangénu alu principesei Apafi, se fia trimisu cu instructiuni secrete la Satumare,“ pentrucá se spuna generariulu Copp si canoniculu Mart. Kászoni, carele era unu feliu de plenipotenté imperatescu in acelea parti, cá Mich. Apafi nu a facutu nimicu de buna voia in contra imperatului Romaniloru, cá elu a ocupatu Székelyhid'a si Clusiulu numai de frica, cá se nu le apuce turcii, dara cá dupa inchiaierea pabei éra si le va restitui; in fine Teleki se mai céra dela acei ómeni ai imperatului inca si departarea garnisóneloru nemtiesci din fortaretiele transilvane Gherl'a, Betlénu si Cetatea-de pétra, in care se incuibasera, pentrucá de nu, éra si voru avea nevoia cu turcii. Adeca cu alte cuvente: ardelenii aru fi voitu se scape tier'a de nemti, cá si de turci; atáta numai, cá aristocrati'a de atunci sfasieta in partite, ne avendu neci radecine in poporu, si de altu-mentrea fórte corupta si brutala, in locu de a se apropié, totu mai multu se departá de asemenea scopu; macaru-cá insusi Ioanu Bethlen serie tocma si la locul acesta cu multa oróre despre regimulu nemtiescu din Ungari'a, precumu si despre garnisónele nemtiesci, care furá, predá si ucidea pe locuitori*).

In 20. Aprile Mich. Apafi primesce una epistola secreta a imperatului Leopoldu cu dat'a din Ratisbona (Rastadt) 22. Martiu 1664. In acea epistola imperatulu arata, cá petrecèndu elu la diet'a germana, care se tenea in Ratisbon'a, aflase de missiunea lui Teleki la Copp si la Kászoni, de aceea elu lauda lealitatea lui Apafi si adaogèndu, cá una din cauzele guerei de atunci ar fi tocma apararea Transilvaniei de jugulu turcescu, promite acestei tieri „protectiunea sa imperiala-regésca, pre cátu tempu staturile tieriei voru persevera in fidelitate si devotiune catra elu, si pre cátu le va sta prin potintia, voru inainta

dupa Bethlen in traductiune latina titulat'a, ce si dà siesi sultanulu in asia numitele fermane si hatisierife si pe care o dá elu lui Apafi; aceea si suná: Prea potentele sultanu Mehmet Chan, fiulu sultanului Ibrahim totudeauna victoriosu. Catra tene principe gloriosu intre principii veneratori ai lui Isusu, ai natiunei cristiane si ai gentei nazarene moderatori, gloria si onóre toturoru, prea eminenté Michailu Apafi, a carui fine se fia fericita si ilustra!

Prin acésta scrisóre a nóstra imperatésca prea escelenta, iti aratamu tie, cá te amu cunoscutu pe tine de sierbu credintiosu alu prea fericitei nóstre porti etc. etc. Éra marele veziru se titulá pe sine asia: Nos Cüprili Amhet Bassa Dei gratia Serenissimi, Gloriosissimi, Victoriosissimi ac Miraculosissimi Imperatoris totius mundi et Regis omnis habitatae terrae magnus consiliarius ac plenipotentarius.

*) Pag. 108—109.

interesele lui si ale binelui comunu;“ in fine imperatulu adaoșe, cã Copp si Kászoni au instructiune, cã se comunice lui Apafi mai multe*).

Citindu Apafi acea epistola, aflã de bine cã se trimita pe Mich. Teleki érași la Satumare cu scopu de a întielege „Suae Maiestatis Mandata,“ precumu se esprima I. Bethlen.

Indata dupa acestea principele Mich. Apafi se reintórce la Alb'a-Iuli'a, din cauza cã socia-sa era aprópe se nasca. Preste optu díle, adeca pe la inceputulu lui Maiu, éca érași duoi turci trimisi dela m. veziru catra M. Apafi, dintre carii unulu venise cã se ecsecuteze tributulu pe anulu trecut, éra celelaltu aduse porunca in scrisu, prin care m. veziru Küprili comite lui Apafi, cã se se scóle indata cu tóta óstea sa si se purcéda in contra blastematiloru si necredintiosiloru nemti, carii au impresuratu Nitra, promite totu-unadata, cã dupa ce va trece postulu (Ramazanului), va maneca sí elu cu osti nenumarabili.

La acea porunca fórte neplacuta Mich. Apafi respunde „écselentiei sale“ marelui veziru in 9. Maiu, cã bucurosu ar pleca cu óstea la Nitra, ii lipsesce inse orice nutretiu pentru vite, cumu si bucate; preste acésta se teme, cã de va esi cu óstea din tíera, nemtii voru intra pe alta parte si o voru ocupa.

Totu in acelu tempu Cuciag-Mehmet-pasi'a dela Oradea dupa multe alte rele cãte facuse acelu turcu blastematu ardeleniloru, incepù se amerintie lui Martinu Moldovanu comandantelui dela Székelyhida cu ruina si mórte, déca va cuteza se adune pentru garnisóna alimente si alte trebuintióse din satele invecinate.

Soldatii nemtiesci scosi din Székelyhida si din Clusiu si impartiti prin tíera nu incetã dela escesele loru, pana candu in Odorheiu omorirã pe unu orasiénu fruntasiu, cu care ocașiune scolanduse locuitorii, tocara pe optu nemti.

Pre candu mar. veziru era se plece dela Alb'agréca (Belgradulu Serbiei), Apafi primesce de acolo duóe scrisori secrete, un'a dela unu junisioru anume David, trimisu inadinsu la turci, pentrucã se invetie limb'a loru bine, éra alt'a dela agentulu tierei Lad. Baló. Amenduoi asecurã pe Apafi si pe tíera, cã totu ce vedu ei dela turci, sunt numai fatiarii, vorbe desierte, cã-ci turcii au cugetu spurcatu asupra Transilvaniei (adeca se o prefaca in pasialicu).

Totu in Maiu guer'a se reincepe in Ungari'a pe una linia fórte lunga, incependu adeca dela Esecu, Canis'a pana la Nitra. Noi inse ne reintórcemu totu la afacerile nóstre transilvane.

(Va urma).

Dimitrie Cantemiru, principele Moldovei.

(Fine).

Biografii lui Dim. Cantemiru au impartítu scriptele lui in tiparite si netiparite.

Intre cele tiparite se numerã:

1. Istori'a despre crescerea si decadenti'a imperiului otomanu. Manuscriptulu in limb'a latina.

2. Sistem'a, séu starea religiunei turcesci. In limb'a rusésca, la St. Petropole in folio.

3. Lumea sí sufletulu, scrisu in limb'a elina si in cea romanésca sí tiparitu in Moldov'a. Acésta este una carte de coprinsu moralu, scrisa in forma de dialoguri.

4. Statulu actualu alu Moldovei. Manuscriptu latinescu, cu una charta. Tradusu in nemtiesce si publicatu de D. Büsching la anii 1769—1770.

Opuri netiparite (pana la a. 1771).

5. Istori'a vechia sí nóua a Daciei, carte mare in folio, scrisa romanesc. Totu acésta carte scrisa si latinesce s'a perdutu in marea caspica.

6. Istori'a creatiunei, cu adnotatiuni din fisica; manuscriptu latinescu suprascrisu: Theologo-Physica.

7. Istori'a ambelor case, Brancovanu sí Cantacusinu, in limb'a romanésca; manuscriptu in 4°.

8. Istori'a mohamedaniloru, din tempulu falsului profetu Mohamedu pana la primul imperatu turcescu; s'a perdutu in marea caspica.

9. Carte despre music'a turcésca, in 4°.

10. Elemente de musica turcésca, in limba romanésca, 4°. Afara de acestea scripte Cantemiru a mai compusu sí altele, pe care inse nu apucase a le finí; éra biografii sei din anii susu aratati voiescu a sci, cã acestea manuscripte inca se mai aflã in fientia pe tempulu loru.

Cantemiru vorbea romanesc, latinesc, italie-nesc, grecesc, turcesc, persienesc, arabesc si rusesc, éra elin'a vechia, slavon'a si francésca le pricepea prea bine; adeca elu cunoscea unuspredece limbi, ceea ce sí in dílele nóstre e mare raritate.

Cantemiru a cultivatu mai alesu istori'a cu cea mai mare diligentia; inse in filosofia sí in matematica inca inaintase departe, éra architectur'a 'i placea fórte multu. Bisericele pe care le-a edificatu elu in trei comune ale sale, s'au ecsecutatu dupa desemnulu si planulu seu.

Cantemiru a fostu membru alu academiei de scientie in Berolinu; éra in dílele, in care ajunsese scirea repausarei sale la St. Petropole, ambasadoriulu imperatului Germaniei primise dela Vien'a una diploma deschisa, prin care Cantemiru era denumitu principe alu imperiului romanu, (adeca i se aratase onórea de care avuse parte si nefericitulu Brancovanu); aflandu inse de mórtea lui, o remise suveranulu seu,

Dupace impartasiramu acestea trasuri din viéti'a lui Dim. Cantemiru, se ne ocupamu puçinu cu cartea

*) Imperatulu tituléza pe M. Apafi asia: Illustrissime Princeps! Sincere mihi dilecte! In textu domnesce tonulu spaniolu, de sí nu in mesur'a, in care se vede acela in actele publice din acelea tempuri.

sa titulata Descriptiunea Moldovei, alu carei coprinsu este de mare interesu si valóre, nu numai pentru romanii din Moldov'a, ci si pentru ori-care altii, in càtu de s'ar fi scrisu asemenea carte pentru una alta natiune mai fericita decàtu sunt romanii, de catra unu barbatu de greutate morala, scientifica, patriotica, precumu a fostu Dimitrie Cantemiru, ea s'ar afla in cea mai mica bibliotecutia privata, cá si in cele mai mari, éra preste unele parti din acea carte ai da prin cartile de lectura din scólele gimnasiali. Eruditulu consiliariu imperatescu G. F. Müller scriendu de dato St. Petropole 1764, díce in precuventarea sa compusa pentru acésta carte a lui Dim. Cantemiru urmatóriele:

„Acumu vinu la acelu scriptu alu principelui Cantemiru, care a datu ocasiune acestei prefatiuni, adeca la Descriptiunea Moldovei. Acesta este unu opu, pentru carele geografii si topografii nu potu remané indiferenti, pentrucà acela revérta lumina prea frumósa preste istori'a, preste anticitatile si preste tóte asiedimentele tieri (Verfassung des Landes). Eu cunoscú acestu opu de ani 40 aprópe. Principele Antiochu (fiulu lui Dimitrie) invetiá pe atunci la academi'a de scientie de aici, éra Ivanu Ilinski, carele fusese Amanuensis alu principelui Dimitrie, a fostu unulu dintre interpretii aceleiasi. Eu adeca audisemu pe atunci, cà originalulu a fostu scrisu de principele in limb'a romanésca, éra Ilinski ilu traduse in limb'a latina. In anulu 1732 principele Antiochu luà cu sine Descriptiunea Moldovei si Istori'a imperiului turcescu la Angli'a, éra de acolo la Franci'a. In acelu catalogu alu manuscrpteloru tata-seu, care este alaturatu la biografi'a lui, se citește, cà aceeasi se afla in Oland'a sub tipariu.

Intr'aceea principele Antiochu a moritu, éra averea lui s'a vendutu cu licitatiune. Pe atunci comitele Thomson, generele marelui Bórhave, se aflá in Parisu. Acesta cumparà manuscriptele repausatnlu principe Cantemiru, si asia dede ocasiune, cá acelea se se reintórca la Rusi'a; cà-ci adeca dupa mórtea lui Thomson, comites'a Thomson le-a donatu vârului seu lui Avramu Kaav Bórhave, care fusese profesoriu la academi'a de sciintie de aici, dela care apoi le-a clironomitu dn. Kruse, consiliariulu actualu de statu si medicu de casa alu imperatului etc.“

Mediculu Kruse a donatu apoi Descriptiunea Moldovei consiliariulu Müller, din a carui prefatiune scóseramu acestea citate ale nóstre. Dela consiliariulu Müller acelasi opu trecù in manile lui D. Büsching la Berolinu, ceea ce aflamu din preambulu scrisu de densulu in a. 1769 publicatu si in editiunea germana din 1771 la pag. 24. Büsching apoi publicà Descriptiunea Moldovei mai antaiu in „Magazin für die neue Historie und Geographie etc., dupa care apoi editoriulu scóse una editiune nóua in 8° pag. 341. Francofurtu & Lipsi'a. Din acésta editiune posiede acumu si bibliotec'a asociatiunei nóstre unu ecsemplariu donatu ei de dn. A. I. Papiu.

Prin càte mani straine a fostu destinata a trece una carte scrisa mai antaiu romanésce de unu principe romanescu in interesulu romaniloru, pana se ajunga órecandu si la cunoscinti'a publiculu romanescu!

Habent sua fata libelli.

Pentrucà lectorii nostrii, carii nu potu avé acésta carte, se si castige óresicare cunoscintie despre coprinsulu ei, mai scótemu aici si sumariulu aceleia.

Descriptiunea Moldovei cá statu din sec. alu 17-lea coprinde trei parti, care se subimpartu in capete.

I. Partea geografica.

Capu I. Despre numele vechi si nóue ale Moldovei.

Capu 2. Despre situatiunaa Moldovei, limitii ei vechi si noi si despre clim'a ei.

Capu 3. Despre apele Moldovei.

Capu 4. Despre districtele si orasiile Moldovei.

Capu 5. Despre muntii si mineralile Moldovei.

Capu 6. Despre campiile si padurile ei.

Capu 7. Despre animalele selbatece si domestice.

II. Partea politica.

Capu 1. Despre form'a regimului Moldovei.

Capu 2. Despre alegerea Domniloru (Principiloru) tieri.

Capu 3. Despre cerimoniile vechi si nóue ale ungerei si instalarei lor.

Capu 4. Despre confirmarea lor.

Capu 5. Despre depunerea (destituirea) lor.

Capu 6. Despre boierii Moldovei.

Capu 7. Despre armat'a moldovéna.

Capu 8. Despre cerimonialulu curtei.

Capu 9. Despre venatorile domnesci.

Capu 10. Despre ingropatiunea domniloru tieri.

Capu 11. Despre legile tieri.

Capu 12. Despre tribunalulu domnului si alu boieriloru.

Capu 13. Despre veniturile vechi si despre cele de acumu ale Moldovei.

Capu 14. Despre tributulu si despre darurile, pe care Moldov'a le platesce pórti otomane.

Capu 15. Despre nobilimea moldovéna.

Capu 16. Despre ceilalti locuitori.

Capu 17. Despre datinele moldoveniloru.

Capu 18. Despre datinele lor de incredintiare (logodna) si de ospetiu séu nunta.

Capu 19. Despre datinele lor dela ingropatiune.

III. Partea a trei'a, despre clasa bisericiloru si a carturariloru in Moldov'a.

Capu 1. Despre religiunea moldoveniloru.

Capu 2. Despre regimulu eclesiasticu.

Capu 3. Despre monastiri.

Capu 4. Despre limb'a moldoveniloru.

Capu 5. Despre literele lor.

Acestu sumariu in sinesi secu, este totusi de ajunsu, pentrucà se cunóscemu din trensulu, ce tesauru

coprinde Descripțiunea Moldovei esita din condeiulu lui D. Cantemiru, pentru publiculu romanescu, éra mai virtosu pentru locuitorii de nationalitate romanésca din Moldov'a.

† Dr. Eutimiu Murgu,

celu ce pana la 1850 portà cu demnitate apostolatulu natiunalitateromanesci prin trei provincie romane, éra de atunci se retrase, ne mai potenduse intielege neci cu invetiaceii sei. — repausà in Bud'a joi 30. Aprile (12. Maiu). Inmormentarea e astadi sambata $\frac{2}{14}$. Maiu. Elu prin mórte, mai cá si Lamartine alu franciloru, a incetatu de a se supravietui. Inse candu a vietuiutu, a fostu alu nostru si apostolu mare alu causei nóstre, de aceea detorinti'a chiama pre toti romanii a versà lacrima de recunoscintia.

Biografi'a lui, strinsu legata cu istori'a natiunalitateromanesci, ne rezervamu a o publicà mai tardú, candu o vomu poté avé dela cutare comilitonu, séu invetiacelu de ai repausatulu.

Fie-i tierin'a usióra!

Pana aici Albin'a Nr. 35.

„Elu prin mórte, mai cá si Lamartine alu franciloru, a incetatu de a supravietui. Inse candu a vietuiutu etc.“

Marturisimu cà nu pricepem de locu acestea cuvete misteriose ale Albinei, de aceea si dorimu prea multu, cá se i se dea ocaziune de a se explica in un'a biografia bine scrisa ceea a voitu se intieléga prin acestea frase; éra in càtu pentru compunerea biografiei lui Eutimiu Murgu, noi scimu asia, cà se mai afla in viétia contemporani, chiaru conscolari de ai lui, carii l'au cunoscutu de aprópe, din conversatiune diurna, in cursu de una serie lunga de ani. Atat'a numai, cà Murgu vietuiuse in diverse provincii si tienuturi ale Daciei si ale Panoniei, de unde ar urma, cà acela care se va incumeta se scria biografi'a lui, va fi constrinsu a culege date din mai multe parti, dela mai multi contemporani din acei inaltiati preste miserile diurne si scutiti de orice ura, séu si numai preocupatiuni personali, ómeni adeca, carii sciu ce insemna: De mortuis aut verum, aut nihil, cumu si: Cessat post fata livor.

Eutimiu Murgu, fiu de locotenente primariu, nascutu din confiniulu militariu banatienu, a studiatu la facultatea din Pest'a, éra apoi vediendu cà in patri'a sa Panoni'a nu póte avé neci-una perspectiva de inaintare, si mai alesu cà elu nu va potea face pentru romani aceea ce 'si propusese densulu tare si virtosu, cu tóta ardórea si devotamentulu unui june, care se incredea fórté multu in poterile spiritului seu, dupace scrise si cunoscut'a carte nemtiésca intru apararea natiunei sale, se determinà a'si parasí patri'a si a emigra pe urm'a lui Damaschinu Bojinca, carele dupace mitropolitulu serbescu ii respinsese rotundu rogamentea de a'lu admite la calugaria, inca in tómn'a

anului 1831 trecuse la Moldov'a si se asiediase in Iasi, unde preste catuva tempu ajunse „Jurisconsultu alu Moldovei, una functiune prea onorifica, care astadi nu mai ecsiste. Déca ne aducemu bine amente, apoi E. Murgu trecuse la Moldov'a numai pe la an. 1834, adeca camu pre candu urmase denu-mirea lui Alecsandru Dimitrie Ghica de domnu alu Munteniei si a lui Mich. Sturdza de domnu alu Moldovei, dupa care apoi generariulu comite Kiseleff dandu aceluor domni frenela guvernamentulu, se trase cu trupele rusesci in patri'a sa, si asia elementulu romanescu scapatu sí de iataganulu turcescu, si de biciulu cazacescu, incepù a resufla mai usioru, séu incai credea cà resufla mai usioru. Cá ori-care epoca de natur'a celei din 1834, a facutu si acésta pre multi juni infocati cá se créda, cà acumu ar fi ertatu a face ori si ce spre a impinge pe natiunea romanésca cu tóta potentiós'a rapediune pe calea culturi si a libertatei nationale. Sermanii, cumu se mai insielara si aceia, cá si cei din 184 $\frac{8}{9}$, cá si cei din 186 $\frac{3}{4}$! Es ist schon dafür gesorgt, dass die Bäume nicht in den Himmel wachsen sollen, dícea puçini ani mai tardú Rückmann, consululu generalu rusescu din Bucuresci, carele apoi a si lasatu unele pagine triste in istori'a tieriloru romanesci.

Lui Murgu ii casiunase mortísiu, cá elu in calitate de profesoriu in Iasi se propuna filosofi'a. Ieromonachulu Efrosinu Poteca inca se incercase a propune in Bucuresci la santulu Sav'a filosofi'a dupa cea tiparita de elu. Ce se vedi inse, calugarii greci dechiarara filosofi'a lui de eresu si pe elu de ereticu, si nu se lasara, pana nu midiolocira departarea lui Poteca la monastirea Motru si cassarea catredei de filosofia, care apoi si remase cassata pana la mergerea dlui A. Tr. Laurianu in Bucuresci (1843?). Domnulu Moldovei era unu omu din cei mai prudenti ai tempului seu, elu isi cunoscea positiunea sa, era si obligatu rusiloru pana dupa urechi; apoi vedi bine, cà rusii inca nu voiá se audia nimicu de filosofia si de alte scientie mai inalte la romani; pentru-cà ce dícea ei? Moldo-vlachii sunt slavi curati; ce mai ambla ei tandalindu cu vechitur'a loru de dialectu corcitu cá vai de elu, voindu a'lu cultiva si a face din elu limba si inca limba apta pentru a cultiva in trena scientiele? Se mai astepte ceva, diece duódieci de ani, atunci apoi voru vedea ei. — La S. Sava se sistemisase catedra pentru limb'a rusésca, una parte considerabila din boierii functionarii si comerciantii moldoveni cunoscea limb'a rusésca, buletinulu tieri era inpestritiatu preste totu cu terminologiile rusesci. Apoi Murgu, care'si petrecuse tenere-tiele sale in ura si urgia permanenta cu serbii, dusesse cu sine ur'a in contra totu ce este slavonescu pe lume; apoi ce e dreptu, precumu amoreu lui catra natiune, asia si ur'a lui catra cei de alte natiuni, éra mai virtosu catra slavi si unguri, era cu totulu escesiva. Se pare cà atatu Domnulu, càtu si Georgie Asachi, pe atunci referendariu alu scóleloru, apu-

casera a cunósce acésta patima a lui Murgu si sciá, cà elu nu se va putea conteni, cá se nu amestece in prelectiunile sale filosofice totu felulu de aplicatiuni la unu poporu séu altulu. Asia in un'a de díle domnulu chiama pe Murgu la sine si vorbindu'i in tonu prea blandu, ii díce: Éca'ti inmultiescu plat'a (ni se pare cu 200 galbini), numai cá se te lasi de filosofia, si anume se nu mai vorbesci nimicu despre cutare lucruri. — Acestea ni le spunea noue Murgu in Septembre alu anului 1836, in Bucuresci, unde venise pe atunci, si unde se aflá petrecéndu in acelea díle si cativa ardeleni, carii caletoriserá acolo in experientia, cá de un'a mare raritate pe acelea timpuri.

Din caus'a susu atinsa Murgu suparatu pe moldoveni, se cerú la S. Sava, punendu totu conditiunea sa stereotipa: catedr'a de filosofia. Dn. Petru Poienariu, pe atunci directoriu alu scóleloru in Munteni'a, in respunsulu seu datu in scrisu ii díse camu asia: Déca vei veni, vei fi bine vediutu la noi; éra in càtu pentru specialitatea ce vei avea a propune in colegiulu S. Sav'a, ne vomu intielege mai tardíu. Murgu inse venindu la Bucuresci, pretinse cu totuadinsulu restaurarea catedrei de filosofia, pentrucá elu se sí póta incepe prelegerile. Dn. Poienariu si efori'a scóleloru compusa pe atunci din cativa boieri mari, temporisá mereu, amanandu pe Murgu din un'a dí pe alt'a. Dela unu tempu inainte Murgu isi perde rabdarea si deschide prelegeri private, la care accurgea junimea din Bucuresci inca si din familiile mai de frunte. Efori'a se uitá p'intre degéte si tacea. Murgu inse nu se opresce acilea, ci se incérca a trage in judecata pe P. Poienariulu, pentrucá l'ar fi insielatu, cà-ci 'iar fi promisú catedr'a de filosofia, pe care acumu nu ar voi se 'io dea. Asia trecura anii pana catra 1839, pre candu se audí dintr'una-data, cà in Bucuresci s'ar fi descoperitu unu complotu in contra domnitoriului, cà capulu acelu complotu ar fi junele Mitica (Dimitrie) Filipescu, carele apucase a intra in relatiuni amicabili cu Murgu, cà insusi Murgu ar fi fostu amestecatu in acea conspiratiune, din care causa l'au si arestatu, éra apoi l'au transportatu prin Turnurosiu la Sibiiu, unde datu fiendu in man'a comandantelu br. Wernhardt, acesta nu multu dupa aceea 'lu lasà cá se 'si védia de cale. Pare-mi-se cà Murgu scapandu din Sibiiu se oprí mai antaiu in Lugosiu.

Care au fostu lucrarile si suferintiele lui Murgu din anulu 1839 inainte; ce a patitu elu in Vien'a si in Bud'a, din care cause, séu sub ce preteste fu arestatu si aruncatu in prinsorile din Pesta; cumu a fostu eliberatu in 1848 impreuna cu alti captivi politici; ce a intreprinsu dupa aceea mai alesu între romanii din Banatu; cumu apucà a se arunca in partea curutiloru lui Kossuth; candu si in ce modu cadíu in manile lobontiloru; cumu acestia 'lu condamnara la inchisóre noua cá pe unu rebelu; in care anu isi recastigà si elu libertatea in urmarea unei amnestii; din care cause nu s'a mai potutu intielege Murgu mai intru nimicu cu connationalii sei; pana la ce mesura temperamen-

tulu, zelulu seu escesivu, inflacarat'a dorintia de a'si vedé natiunea fericita cu ori-ce pretiu, voru fi fostu sorgintile adversitatiloru si suferintieloru sale, acestea tóte a ni le descrie in modu cu totulu obiectivu sunt chiamati acei compatrioti ai loru din Panoni'a, carii l'au cunoscutu de aprópe, carii au avutu a face cu elu si in bine si in reu.

Scriitoriulu acestoru linii a cunoscutu din parte'si in Murgu pe unulu din puçinele talente extraordinarie si caractere cá de bronzu, inse fórte nefericite, din causa cà elu nu'si cunoscea bine generatiunea sí tempulu in care se aflá, éra contemporaniu sei inca nu sciá se se pórté cu densulu. Ce era mai firescu, decátu cá desele si infricosiatele deceptiuni, abandonarea, parasirea lui din partea acelora chiaru, pentru carii credea elu cà trebue se'si sacrifice totu, se'i descórde elasticitatea spiritului, se'i inple ánim'a de dorere muta, care este cea mai fiorósa din tóte dorerile, sí in fine se céra cá si celu eliberatu din bastil'a dela Parisu dupa captivitate de patrudieci de ani, cá se'lu conduca éra'si in chiliór'a cea intunecósa, in négr'a singuratare, pentrucá elu nu mai cunóscea pe nimeni in lume sí nu se mai putea intielege cu nimeni.

Thali'a sí Melpomene in Transilvani'a.

Teatrulu in Transilvani'a se póte considera preste totu cá una planta tenera si reu ingrijita, care pre càtu scimu noi, nu este neci de sieptedieci de ani. Pe frontispitiulu teatrului magiaru din Clusiu sta anulu 1813. Nepotintiósele incercari ale natiunei magiare facute pana la acelu anu spre a transplanta acésta institutiune in viéti'a loru sociale, vedile descrise in istori'a lui Kóvári.

Teatrulu nemtiescu din Sibiiu este transformatu din un'a bastila vechia, prin renumitulú patriciu sibianu Hochmeister.

Teatrulu din Brasiovu nu e teatru, ci este un'a vechitura de sala, adaptata, reparata, petecita, éca asia; proprietate, privata a unei familii patriciane. Dela anulu 1836 incóce brasiovenii se incercara de câteva ori a innaltia Thaliei unu edificiu, carele se merite numele de teatru. In 1836 preliminarulu speloru edificarei teatrului fusese calculatu la sieptedieci de mií fiorini mon. conv., éra loculu destinatu spre acestu scopu era celu dela pórt'a vamei, alias pórt'a monastirei. Pe atunci partit'a care voiá edificarea teatrului, inpinsese lucrulu asia departe, in càtu se adunase si una parte de materialu, pentru edificiu. Din contra partit'a numita a betraniloru, injurá si afurisea pe acei „nebuni, carii ceru infintiarea acelei scóle pe coruptiune, cá si cumu nu ar fi destula coruptiunea, produsa prin infintiarea aleei de catra prisonierii franci adusi aici între anii 1813—1814.“ Acea partita remase pentru atunci victoriósa. Partit'a inse „liberala“ sasésca dupa càtiva ani éra 'si incercà „noroculu,“ se mai facura preliminaru; si in

tempulu absolutismului se adunà din nou materialu de edificatu. Inse preliminarulu asta-data continea sumusiór'a de 160 pana la 200 de mii fior. „Enormu, enormu, saracia, falimentu, ruina totala a familiilor!“ strigà partit'a vechia. Ce e dreptu, cà acésta partita mai fu ajutata inca si prin inpregiurarea, cà in anii de curendu trecuti vreo trei societati de actori germani facura falimentu unele dupa altele, éra un'a séu duóe compuse din individi necalificati, séu fara vocatiune pentru teatru, facura si fiasco, dupa care se si respandira in tóte venturile rosei. „Bravo!“ strigà partit'a vechia, „duca-se la Han-tataru, in orasie pline de aristocrati, éra pe noi se ne lase in pace cu secatorele loru etc.“ In favórea betraniloru mai vorbira si càtiva ani de crise comerciali, in care tempu unu mare numeru de familii abia 'si potea castiga pana de tóte dílele, fara cá se fia in stare de a pune macaru unu cruceriu la parte; altele éra si saracite cu totul, luara lumea in capu, adeca trecura in Munteni'a.

Asia Brasiovulu nu are teatru neci pana in dío'a de astadi.

Alte teatruri nu mai scimu necairi in Transilvani'a, pentrucà saraciile de salisióre adaptate pe la unele orasia dóra nu le vomu insultá cu nume de teatru.

Acumu se trecemu la teatrele romanesci din Transilvani'a.

Ce? teatre romanesci in Transilvani'a? Se vedemu; inse numai pe càtu scimu si pe càtu ne aducemu noi aminte din cursulu vietiei nóstre.

In érn'a anului 1825, pre candu me aflámu invetiandu la gimnasiulu din Blasiu, in rectoriulu seminariului s'a jucatu de catra junime Aulularia lui Plautus, dara precumu mai cà se intielege de sine, totu in limb'a lui Plautus; destulu inse cà diletantii carii s'au incumetatu a esi pe scena, au fostu juni daco-romani. Publiculu constá din profesori, clerici si studenti. Cei carii pricepea bine limb'a latina, ridea si aplaudá, fara „frenesiá,“ chiaru si fara „entusiasmu,“ inse cu multa placere. Éra decoratiunile gácti cumu era. Acelea era albe, facute din pensa tiesuta de manile romancutiiloru nóstre. Éra scen'a, podulu? Nu ve mai sciu spune, cà eramu prea micu, nu o vedeamu, ci vedeamu numai capetele actoriloru improvisati, apoi neci cà me taiase capulu cá se intrebui; presupunu inse, cà au fostu câteva scanduri puse pe vreo trei patru grindii.

In tómn'a anului 1831 veniramu siepte insi dela facultatea filosofica din Clusiu in seminariulu din Blasiu. Toti siepte insi apucaseramu a merge de câte trei patru ori la teatru in Clusiu, inse numai pe furisiu, mai alesu tómn'a camu pe la inceputulu cursuriloru, pentrucà pe atunci mergerea la teatru era oprita studentiloru sub pedepse grele, cumu carcere, note rele etc. La vreo trei din acei siepte juni ne casionà cá se producemu si noi la lasat'a secului de Craciunu ceva, ce ar semena cu teatru. In anulu

dintaiu ne produseramu, díeu nu mai sciu cu ce secatura mica compusa de mine, inse numai in presentia profesoriloru, sér'a la mésa, imbracati éca asia, care cu ce aveamu. Se vede cà profesorii nostrii voru fi aflu gustu la bagatel'a nóstra, cà-ci in locu se ne infrunte, dumnealoru ne felicitara. Se vedi curagiu la noi. Acumu ne bateamu capulu, cà cumu se ne producemu la anulu. Noi adeca credeamu, cà nu se póte mai curendu, pentrucà numai una-data in anu este lasat'a secului de Craciunu; apoi dupa unu usu vechiu numai atunci era ertatu junimei a face „câte o nebunia de carnevalu.“

Intr'aceea urmà alegerea episcopului Ioanu Lemeni, apoi instalatiunea lui. Pentru acea ocaziune dn. Tim. Cipariu, pe atunci profesoriu, compuse una ecloga prea frumósa, pe care amatorii o potu citi, pentrucà s'a tiparitu. Rolele acelei ecloge se impartira intre noi. Mai scie Ddíeu, cumu o vomu fi executatu, destulu inse cà numerosulu publicu a remasu — cumu se dícu? incantatu.

In érn'a anului 1832 pare-mi se la Craciunu, ceruramu un'a sala dela ieromonachi, asiediaramu in ea unu podisiuru, apoi ce mai sciu eu ce feliu de mecanismu de trei cuie, decoraramu scen'a cu câteva — linceóle (lepedeie, cersiafuri), apoi representaramu — éra si nu mai sciu ce cá pamentulu, cà-ci eu din totu ce am scrisu pana la etate de 25 de ani, nu am pastratu nimicu, pentrucà nu a meritatu de locu.

Din acelu anu inainte ne casionà, se intielege cà nóue càtoruva teneri, éra nu altora, cá se infintiamu, vedi dómne, acolea in Blasiu „unu teatru cumu se cade.“ Spre acestu scopu manecaramu multa lume 'mperatía, cu epistole mai alesu pe la protopopi si cu liste acolea pe locu, si adunaramu sumusiór'a, paremi-se de 414 fiorini valuta de Vien'a. Acésta suma nóue ni se parù pe atunci atátu de colosala, in càtu pe mine me si trimisera indata la Sibiu, pentrucà se cautu acolo unu zugravu, carele se ne faca duóe coulise (perdele) si dóra patru sufite. Am aflu pe betranulu Neuhauser, alu carui fiu imi fusese comilitonu la facultatea filosofica; acela ne facù pentru acea sumusióra totu ce amu cerutu noi, ba inca ne mai remase unu restu de banisiori, din carii se copirira spesele pentru duoe caletorii si alte spese pana la infintiarea „teatrului din Blasiu.“

Ei, bine, „teatrulu“ este acumu infintiatu; inse ce era se se represente pe acea scena, candu noi junimea de atunci, nu dispuneamu de una singura piesa dramatica, necumu originala, dara neci tradusa; inse care din noi ar fi fostu in stare macaru numai de a traduce pe atunci cumu se cade, una singura piesa din vreun'a limba européna?

Din acea perplexitate ne-au scosu mai antaiu dn. Cipariu, apoi si repausatulu Ioanu Rusu, profesoriu de istoria generala si auctoriulu Icónei pamentului, Acei doi barbati ne tradusera câteva piese, pe care le-au alesu din colectiuni de drame usiorele, destinate a se representa in cercuri familiari

si prelucrate asia, in càtu neci - una rola de femeia se nu obvina intrensele; pentrucà in casulu contrariu ar fi fostu vai de noi. Asia s'a si intemplantu: s'au produsu in vreo trei patru ani in serbatorile Craciunului càte duòe, multu trei piese, totudeanna in unulu din museurile seminariumului.

(Va urma.)

Nr. 131—1870.

Protocolulu siedintiei extraordinarie a comit. asoc. trans.

tienute in 5. Maiu 1870 sub presidiulu Rev. dn. vicepres. Ioane Hamn'a, fiindu de facia dd. membrii Il. sa dn. cons. aulicu Iac. Bolog'a, Il. sa dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, Il. sa dn. cons. gub. Elia Macelariu, Il. sa dn. cons. finant. Petru Manu, dn. capitaniu pens. Ioane Bradu, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, dn. ases. cons. Zach. Boiu, dn. prof. I. Popescu, dn. secret. Il. Ioane V. Rusu, dn. capit. si cassariu alu asoc. Const. Stezariu si dn. redact. si bibliot. alu asoc. Nicolae Cristea.

§ 46. Dn. vicepresied. arata, cà nu s'a potutu tiené siedintia lunaria la terminulu statoritu, carele e marti'a cea dintaiu, dupa prim'a fiacarei luni, din cauza, cà unii dintre dd. membrii ai comit. au fostu ocupati cu siedintiele sinodului archidiececanu gr. or. tienutu totu pre acelu tempu.

Spre scientia.

§ 47. Totu dn. vicepres. impartasiesce charthi'a fostului comitetu arangiatoriu pentru bun'a primire a membriloru asoc. la adunarea gen. tienuta in Siomcut'a mare, prin carea inteleginti'a romana din distr. Cetatei-de pétra, dorindu cà resp. districtu se se inscrie intre membrii fundatori, a trimisu la asociat. 200 fior. in 2 oblig. trans. urbariale, cumperate din sum'a restanta a colecteloru, facute cu ocaziunea arangiarei bune primiri a membriloru asoc. adunati la Siomcut'a mare in 10. Aug. 1869, alaturandu si 1 fr. pentru resp. diploma. Cu aceea ocaziune numit'a intelegintia mai trimite la asociat. alti 25 fr. cu aceea dechiaratiune, cà de cumu-va s'ar realisá fondulu teatrului nationalu, se se alature la sum'a aceluasi fondu; ér déca nu s'ar poté realisá, atunci se se adauge la fondulu academiei (Nr. 125).

Conclusu. Se iea spre placuta scientia cu aceea, cà resp. obligatiuni transpunenduse cassei asoc., totuodata pre numele districtului resp., conformu §-lui 6 p. 1 din statuté, se se estradea diplom'a de membru fundatoriu alu asoc. trans.; ér in càtu pentru celi 25 fr. v. a. trimisi pentru fondulu teatrului nationalu, se decide, cà aceia se se depuna deocamdata spre fructificare in cass'a de pastrare de aici, pre langa o carticica deosebita.

§ 48. Cu ast'a ocaziune dn. cons. aul. Iacobi Bolog'a aducundu inainte, cumuca, precumu scie dsa si altii dintre membrii comitet., cu ocaziunea adunarei gen. a asoc. tienute la Siomcut'a mare in an. tr. s'a fostu arangiatu unu balu in favórea fondului asociat., postesce deci pre presidiu, cà se'i dea desluciri, cà ce rezultate a avutu acelu balu in favórea asociat. Dupace presidiulu respunde, cà in astu obiectu pana

acumu n'a primitu neci o scire, dn. interpelante face propunerea, cà fostulu comitetu arangiatoriu se se postésca a servi cu desluciri si informatiuni in obiectulu din cestiune.

Propunerea priminduse, se ridica la valóre de conclusu.

§ 49. Se presentéza conspectulu cassei asociat. pre tempulu acestei siedintie, din carele se vede, cumuca cass'a asoc. dupa subtragerea erogateloru de pana acumu are in proprietatea sa sum'a de 41950 fr. 12 cr.

Spre scientia.

§ 50. In legatura cu acésta se mai raportéza despre banii incursi la asociat. cà tacse de membrii ord., cà interese dupa couponii oblig. de statu, cumu si cà prenumeratiune la Transilvani'a pe 1870, si anume: a) cà tacse de membrii ord. si pentru diplome au incursu 77 fr. (Nr. prot. ag. 117, 119, 123 si 126); b) cà interese dupa couponii oblig. de statu au incursu 27 fr. 30 cr. (Nr. 120, 121); c) cà prenumeratiune la „Transilvani'a“ 16 fr. (Nr. 102, 103, 113, 115 si 119).

Spre scientia cu aceea observare, cà aceloru domni, cari cu asta ocaziune s'au facutu membrii ord. noui ai asoc., se li se espedeze din partea secret. resp. diplome.

§ 51. Directiunea despart. cerc. alu Brásiovului (I.) asterne protocolulu siedintiei lunarie a subcomitet., din carele se vede, cumuca dela partea aceluia s'a facutu dispositiuni pentru incasarea tacseloru restante de membrii ord., cumu si ca membrii celu puçinu de aici inainte se platésca regulatu tacsele prescise.

Totu-odata numit'a directiune trimite unu conspectu despre 55 comune tienutórie de resp. despartimentu, care conspectu arata si agenturele comunali si numerulu sufleteloru romani din acele agenturi.

In urma se aduce la cunoscientia, cumucà din partea subcomitetului s'a decisu, cà membrii agentureloru comunali se se indemne in comunele resp. a castigá pre càtu se póte mai multi membrii ajutatori, ér preotii se fáca dispositiunea, cà in parochi'a loru se se adune dela poporeni in biserica cu disculu pentru asoc. pre anu celu puçinu atàti cruceri, càte suflete sunt in resp. comuna bisericésca; in urma cere a se trimite vreo 200 blanquette de cuietanti tiparite (Nr. prot. ag. 111).

Conclusu. Raportulu directiunei amentite se iea spre scientia cu placere, si comitet. 'si esprima multiamirea sa fácia cu dispositiunile luate de subcomitet. desp. I. in favórea prosperarei asoc. Ér in càtu pentru cerutele blanquette tiparite, fiinducà in presentu nu se mai afla de aceste aici, se decide a se tipari in 5000 ecsempl., inse in formatu mai mare, decumu fù celu de pana acumu.

§ 52. Directiunea academiei reg. de aici multiamiesce pentru doue opuri romane (actele societatiei „Transilvani'a“ (daruite in favórea bibliotecii academiei (Nr. 112). Spre scientia.

§ 53. Dn. prof. gimn. in Brasiovu Lud. Adolfu Szymiginoviciu-Staufe trimite pentru bibliotec'a asoc. unu ecsempl. din opulu seu: „Der Klosterbau,“ Erzählung aus dem römänischen Volksleben, cu aceea dechiaratiune, că acestu opu l'a edatu cu intentiunea de a face cunoscute poesiile romanesci si in cercurile germane, si dice, că acestei nesuintie va remanea fidelu. Deci cere a se luá din partea asociat. notiția despre corectitatea nisuintiei sale (Nr. 114).

Se decide: a se predá numitul opu spre censurare dlui ases. cons. Zach. Boiu cu aceea, că se refereze la tempulu seu in asta privintia.

§ 54. Junimea romana dela academi'a de aici aduce multiamit'a sa comitetului pentru initiativ'a luata in cestiunea infientiandei academia romane de drepturi (Nr. 116).

Spre scientia.

§ 55. Dn. secret. I. Georgie Baritiu prin scrióri'a sa constatandu primirea unoru comunicate ale comit. si relevandu totu-odata unele impregiurari relative la edarea fóiiei asoc. etc., cere a i se mai asemná alti 200 fr. pentru tiparirea Transilvaniei (Nr. 118).

Conclusu. Impartasirile dlui secret. I. luanduse spre scientia, esolvirea anticipatiunei cerute de 200 fr. se se asemneze la cass'a asoc.

§ 56. Secret. II. in necsu cu conclusulu comit. din 5. Aprile a. c. § 38, prin carele se decise tiparirea documentelor de legitimare pentru membrii ajutatori ai despartimentelor cercuale, presentéza 2 ecsemplaria de proba tiparite si propune, că comit. aflandu de bunu vreunulu din aceste doue documente de legitimare, se binevoiésca a decide, că in câte ecsemplaria se se tiparésca?

Conclusu. Comitet. adoptandu de mai coresponditoriu scopului, ecsempl. de proba cu formatulu mai micu, decide, că acela se se tiparésca in 5000 ecs. si se se impartiésca in numerulu recerutu pre la tóte despartimentele cerc. ale asociat., ér contulu tiparirii se se presenteze la tempulu seu comitetului spre a se asemná esolvirea aceluia.

§ 57. Comisiunea esmisa in siedinti'a comitet. din 2. Nov. 1869 cu scopu de a se consultá si a si face propunerile sale, in privinti'a modalitatiei punerei in lucrare a unoru concluse ale adun. generale dela Siomeut'a p. XXI. relative la proiectele coprinse in disertatiunea dlui secret. minist. Lad. Vajda intitulata: Cateva cuvente de a dá espresiune solena recunoscintiei nóstre catra barbatii nostri prea meritati etc. prin referentele seu referéza in cestiunatul obiectu.

Numit'a comisiune in raportulu seu cu privire la modalitatea punerei in lucrare a resp. conclusa ale adun. gener. p. XXI. lit. a, d si g, face urmatoriele propunerii:

1. Relativu la conclusulu p. XXI. lit. a), prin care adun. gen. dispune, că se se faca unu Albumu despre biografiile barbatilor nostri, celor mai meritati, insarcinandu pre comitet. a face spre scopulu acesta propunerea necesarie.

Comisiunea propune dreptu modalitate pentru efectuarea mai segura a citatului conclusu, escrierea de premia pentru elaborarea de biografii relative la aceli barbati repausati, ce merita a se eternisá din partea natiunei. Opurile intrate astufeliu, censuranduse si aprobanduse, se se tiparésca pre spesele asoc., punenduse in fruntea biografiei fiacarui barbatu distinsu, si protretulu aceluia, potenduse acela procurá, pre catu se póte mai genuinu.

2. Relativu la conclusulu totu sub p. XXI. lit. d) atengatoriu de introducerea unui registru (o forma de carte de auru), in carele se se petréca numele acelora, cari se distingu prin beneficia pentru inaintarea literaturii si culturii poporului romanu, comisiunea propune, că resp. conclusu in interesulu generalisarei aceluia, se se impartasiésca pre calea diarielor romane, in totu coprinssulu seu, cu resp. desp. cerc. ale asoc. cu rogarea de a relationá din tempu in tempu despre atari binefacatori si sacrificatori, aratandu cu esactitate si numele sacrificieloru, ajutozialoru séu fundatiuniloru facute, cumu si scopulu distinctiunei acelora; comitet. pre basea ataroru relatiuni esacte, se refereze la fiacare adunare generale despre atari benefactori, si dupa urmat'a aprobare numele lor se se petreca in asia numit'a carte de auru, pre langá o scurta notiția biografica, alaturanduse la aceea dupa potentia si portretele respectiviloru.

3. Relativu totu la conclusulu adun. gen. de sub p. XXI. lit. g), prin carele se decide, că se se provóce aceli membrii-ai asoc., cari locuescu in partile muntóse cu totulu neproductive si cunoscú relatiunile locali, că se adune unele date informatorie despre starea miserabila a locuitoriloru romani din acelea tienuturi: Comisiunea face propunerea, că si acestu conclusu alu adun. gen. comunicanduse cu despart. cerc. alu muntiloru apuseni, totu-odata acele se se poftésca, că se asterna incóce catu mai curendu datele necesarie indigitate in p. 1—6 din cestiunatul conclusu, că asia apoi acestu comitetu pe basea acelor date, la tempulu seu se póta elaborá unu proiectu despre modulu, ce amesuratu impregiurariloru asoc. 'lu va aflá mai coresponditoriu, spre a veni dupa potentia in ajutoriulu inbunatatirii starei materiale a locuitoriloru romani din muntii amentiti, care proiectu apoi se va substerne adun. gen. spre esaminare si aprobare.

Punenduse in ordine la discussiune p. 1, 2 si 3 relative la propunerile comisiunei, dupa o desbatere mai indelungata si seriósa se decide: a se ridicá la valóre de conclusu alu comitetului, alaturanduse totu-odata la acestu protocolu si raportulu motivatu alu resp. comisiuni.

§ 58. Dn. vicepresied. arata, cumucá fostulu colectoriu alu asoc. in Clusiu Ioanu Pamfilie, inaintanduse la demnitatea de canonicu metropol. in Blasiu, din asta cauza pana acumu in Clusiu nu s'a pototu alege subcomitetulu cercuale, nefiendu cine se iea initiativ'a; deci propune, că se se insarcineze din partea

comitetului in asta afacere, dn. asesoriu sedriale si membru asoc. Iosifu Popu.

Conclusu. Propunerea asta priminduse, se decide a se scrie in asta privintia susu numitului dn. ases.

§ 59. Dn. capitanu si cassariu alu asoc. Const. Stezariu facându cunoscutu, cumucà dsa are se se departe de acasa pre càtáva tempu in afaceri momentóse, róga pre comitetu, cá se binevoiéscá a incredintiá cuiva dintre membrii sei, ingrijirea de afacerile cassei asoc. pana la reintórcerea sa.

Conclusu. Dn. consil. gub. si membru comitetului Pav. Dunc'a este rogatu a lua asuprasi ingrijirea de afacerile cassei pana la reintórcerea dn. cassariu.

Cu aceste fiendu tempulu inaintatu, siedinti'a comitetului inceputa la 4 óre dupa amiadi, se inchide la 7 óre sér'a, defigënduse continuarea aceia pre mane in 13. Maiu dupa amiadi la 5 óre.

Sibiü datulu cá mai susu.

Ioane Hannia mp.

I. V. Rusu mp.

vicepres.

secret. II.

S'a cetitu si verificatu Sibiü in 17. Maiu 1870.

Bolog'a mp. P. Dunc'a mp. Z. Boiu mp.

Nr. 132. 1870,

Protocolulu siedintiei estraord. a comit. asociat. tvans.

tienute in 13. Maiu c. n. 1870 sub presidiulu Rev. dn. vicepres. I. Hannia, fiendu de facia dd. membrii: dn. cons. aulicu Iacabu Bolog'a, dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, dn. cons. gub. Elia Maccariu, dn. senat. P. Rose'a, dn. capit. pens. I. Bradu, dn. adv. dr. I. Nemesiu, dn. ases. consist. Zach. Boiu, dn. secret. II. si membru comit. I. V. Rusu, dn. red. N. Cristea si dn. adv. dr. Dum. Racuciu.

§ 60. Presidiulu pune la ordinea dilei raportulu comisiunei esmise in siedinti'a lunaria a comitet. din 5. Aprile á. c. (§ 43), cu scopu de a studiá si a raportá asupra propunerii dlui consiliariu aulicu Iac. Bolog'a, relative la cestiunea academiei romane de drepturi.

Dn. consil. gub. Pav. Dunc'a luandu cuventulu, cá presidente resp. comisiuni arata, cá cu ocasiunea desbaterei asupra atinsei propunerii maioritatea comisiunei, statatoria din domnii dr. Ioanu Nemesiu, Nic. Cristea si dr. D. Racuciu au aflatu cu scopu a modificá unele puncte din trensa, si astufeliu conformu modificatiuniloru facute, comisiunea, resp. maioritatea, presenta comitetului spre deliberare o propunere deosebita, pre candu minoritatea, statatoria din dn. propunetoriu si dn. cons. P. Dunc'a, a remasu pre langa propunerea cea dintaiu in totu coprinsulu aceleia.

Astfeliu se presentara comitetului 2 propuneri, cari ambele se cetira in faci'a siedintiei.

Propunerea comisiunei resp. a maioritatiei, e urmatori'a: 1) Comitet. asoc. trans. recunósce necesitatea infiintierii unei academii de drepturi in Transilvani'a cu limb'a instructiva romana. 2) Comitet. recomanda on. adun. gen. cu cea mai mare caldura imbratiosiarea acestei cause de mare importantia pentru interesulu comunu alu patriei, si o róga, cá on. adun. gen. se

binevoiéscá a propune inaltului regimu, prin o adresa asternanda pre calea regiului comisariu transilvanu, cá in. acela se se indure pre calea cuvenita a midiu-locí, cá in Transilvani'a se se infiintieze un'a academia de drepturi cu limb'a instructiunei romana si acea se se doteze din fondulu patriei. 3) Comitetulu se esmita o comisiune de 5 membrii, care se elaboreze unu proiectu de adresa (amentita in p. 2) spre a se substerne adunar. gen. de odata cu propunerea. 4) Decisiunea comit. in obiectulu cestiunatu se se impartasiéscá cu comitetele asociat. rom. din Aradu si Cernauti. Propunerea minoritatiei resp. a dlui cons. I. Bolog'a se se vedia in protocolulu siedintiei com. din 5. Aprile a. c. § 43 publicatu si in Transilvani'a Nr. 9 pag. 110 si 111. Punenduse la discussiune amentitele propuneri, dn. dr. Nemesiu motivéza pre langa propunerea comisiunei, care motivare danduse in scrisu, se alatura sub a) cá aclusu la acestu protocolu. Dn. consil. Bolog'a inca sprijinesce cu tóta puterea argumenteloru propunerea sa, resp. a minoritatiei, si totuodata intre altele, replica la motivulu aclusu de dn. dr. Nemesiu in favórea propunerii maioritatiei demonstrandu, cumucà dsa, candu a propusu cestiunea infiintierii academiei de drepturi, n'a potutu se intieléga altfeliu, decátu cá limb'a instructiva se fia cea romana, cá candu a dísu, cá comit. se luere din tóte poterile si pre tóte caile pentru infiintierea academiei, n'a intielesu neci decátu, cá dóra spre acestu scopu se nu se cere si ajutoriulu statului; ba tocma recunósce, cá si romanii cá cetatieni ai statului au totu dreptulu a cere, si dupa elu voru si cere, cá se se impartasiéscá spre atare scopu salutariu din ajutoriulu statului; in urma, candu a dísu, cá e un'a absoluta necesitate a se infiintia in monarchi'a austr.-ung. o academia, aceea a facut'o din acelu motivu fundatu, cá densulu doresce, cá la infiintierea atarui institutu se concurga materialmente si moralmente toti factorii nationali, cumu si se se impartasiéscá toti romanii din monarchia, de beneficiale si folósele atarui institutu. Altfeliu dupa parerea sa, despre provincia séu loculu, unde se se infiintieze academi'a, neci cá se póte discutá acumu, candu e vorba numai de principia si nu de modalitati, ci acela ar fi se se prevedia dóra in statutele cestiunatului institutu, care apoi la tempulu seu se voru discutá cu concursulu inteligentiei intregii natiuni romane din monarchia in vreo adunare, cu considerarea tuturoru impregiurariloru, si in modulu acesta se va decide prin celi chiamati: de are se se infiintieze academi'a acésta in Ardealu, in Banatu, séu in alta parte locuita de romanii? A nu face din partea natiunei romane spre infiintierea academiei, nimic'a alta, decátu a cere, cá statulu se ni-o infiintieze, ar insemná, cu privintia la tóte impregiurarile, in care ne aflamu, a renuncia tocma si la speranti'a, de a vedé macaru o mica intreprindere tientatoria la scopu. Apucanduse inse romanii insusi de lucru cu poterile loru proprii, si cerendu apoi si ajutoriulu statului, isi voru ajunge fara indoiéla scopulu.

Pentru propunerea minoritatii mai pledara cu tota seriozitatea si zelulu ce merita atare obiectu, dd. membrii Elia Macelariu si I. V. Rusu.

Continuanduse discussiunea, la carea participa celi mai multi dintre membrii presenti ai comit., dn. ases. consist. Z. Boiu considerandu tota importantia obiectului din cestiune, si apretandu motivele aduse si de o parte si de alta parte, din motivulu, ca acesta cauza se se studieze si mai aduncu si cu cea mai deplina maturitate, dupa cumu meriteza: face propunerea, ca cu asta ocaziune se nu se aduca concludu in meritulu cestiunei, ci sistanduse siedintia, se se amane pre cateva dile deciderea causei subversante.

Acesta propunere fu sprijinita si de dn. senat. P. Rose'a.

In urma cerenduse votisare, presidiulu pune la votu mai antaiu propunerea dlui ases. Boiu, carea se respinge cu majoritate de 7 contra 2 voturi. Dupa acea punenduse la votu propunerea minoritatii comisiunei, aceea cu majoritate de 5 contra 3 voturi, abstienenduse 2 insi dela votisare, se primesce in totu coprinsulu seu, redicanduse la valore de concludu alu comitetului.

§ 61. In nesu cu concludulu din §-lu precedente se pune acumu la discussiune cestiunea alegerei comisiunei prevediute in p. 3 din propunerea minoritatii, devenita degia de concludu alu comitetului. Se decide, ca acea comisiune se conste din 5 membrii alegunduse totu-deodata in persoanele dd. I. Bolog'a, P. Dunc'a, E. Macelariu, Z. Boiu si I. Popescu, cu insarcinarea de a elabora proiectulu de programa, resp. statutu, cele indigitate in p. 3 din resp. concl. si alu presentat la tempulu seu comitetului spre pertractare.

§ 62. Cu verificarea protocolului siedintiei de astadi si acelei de eri (12. Maiu) se incredintieza dd. membrii Iac. Bolog'a, Pav. Dunc'a si Zach. Boiu.

Sibiui, datulu ca mai susu.

Ioanu Hannia mp.,
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 17. Maiu 1870.

Bolog'a. P. Dunc'a. Z. Boiu.

Dn. adv. dr. Ioanu Nemesiu cu privire la cestiunea infiintarii academiei romane de drepturi motiveza propunerea majoritatii comisiunei in modulu urmatoriu:

Propunerea majoritatii comisiunei resumanduse punctele ei, este, ca comitetulu vediendu necesitatea infiintarii unei academii de drepturi cu limb'a instructiva romana in Ardealu, roga pre adunarea gen. se propuna inalt. regimu redicarea acelei academii pre spesele statului.

Lips'a cultivarei jurisprudentiei si a scientieloru de statutu si in limb'a romana, emanaza din impregiurarea aceea, ca si romanii facu o parte insemnata a cetatieniloru statului. Datorintia statului este, a ingrijii de instructiunea publica in sinulu cetatieniloru lui. Statulu numai asia isi va pote rationalmente deslega problem'a acesta, deca voru esista in statutu institute, in care scientiele juridice si de statutu, in limb'a cetatieniloru se voru propaga.

Ratiunea, esperientia, traditiuni scumpe seculari ne dicteza, ca noi, ca facare societate, se ne ingrijimu in prim'a linea pentru cerintiele nostre interne, mai de-aprope, si numai dupace amu satisfacutu acestora, se pasimu mai incolo. Cu unu cuventu: Se nisuiimu a face aceea, ce potemu face, ce se pote face, ce ne este necesitate ardietoria, si ce ne va fi priintiosu: dreptu aceea cu respectu la cestiune, este numai rationalu, ca academi'a proiectata se se infiintieze in Ardealu.

Cetatianii romani platescu unu amaru de dare statului, pentru care densii neci una, seu numai pučina recompensare primescu dela statutu: cugetu dara, ca cu totu dreptulu se pote presupune, ca infiintarea acestei academii are a se intempla pre spesele statului, ca-ci diseiu, instructiunea publica, dupa principiale cele mai latite de statutu, se tiene de atributelu, problemele statului. Statulu a si recunoscutu acesta datorintia a sa, a infiintia institute de instructiune publica pre spesele sale, dupa cerintiele cetatieniloru, in art. de lege 38 1868 (§§ 43, 80, 81); la acesta 'la oblega pre statutu si insulu macrulu articolu de lege 48 1868 despre egalitatea nationalitatiloru.

Se ceremu dara dela statutu aceea, ce ne compete, se nu fimu strainii, ci a casa in cas'a nostra!

Publicarea baniloru incursi

pre sem'a fondului asoc. trans., cu ocaziunea alegerei subcomit. in despart. cerc. alu Fogarasului, si anume:

1) Dela dn. par. in Porumbaculu inf. tacs'a de membru ajut. 1 fr.; 2) dn. locot. pens. in Scorei Al. Halmagi tacs'a de m. ajut. 1 fr.; 3) dn. propr. in Scorei I. Marcu tacs'a de m. ajut. 1 fr.; 4) dn. propr. in Scorei I. Ciungu tacs'a de m. ajut. 1 fr.; 5) dn. par. in Sinc'a vechia N. Raicu 1 fr.; 6) dn. par. in Ucea de susu M. Bursu 1 fr.; 7) dn. par. in Sambata de susu I. Mardonu 1 fr.; 8) dn. locot. sup. in Margineni G. Popu 1 fr.; 9) dn. par. in Berivoiu micu A. Radesiu 1 fr.; 10) dn. par. in Buciumu N. Dobrinu 1 fr.; 11) dn. direct. scol. in Ohab'a Ios. Popu 1 fr.; 12) dn. par. in Iasi I. Florea tacs'a de m. ord. nou 5 fr.; 13) dn. par. in Sabesiu R. Demboiu tacs'a de m. ajut. 1 fr.; 14) dn. propr. in Porumbaculu sup. G. Popu Ionasiu 1 fr.; 15) dn. propr. in Sambata inf. I. Stana 1 fr.; 16) dn. par. in Ludisioru I. Popu 1 fr.; 17) dn. par. in Herseni G. Fetu 1 fr.; 18) dn. par. in Dridifu N. Oprisiu 1 fr.; 19) dn. par. in Netotu I. Visoli 1 fr.; 20) dn. invet. in Voila T. Petrisioru 1 fr.; 21) dn. not. in Voila D. Sierbanu 1 fr.; 22) dn. inspect. in Sambata sup. L. Clocotianu 1 fr.; 23) dn. jude in Voila G. Gaboru 1 fr.; 24) dn. invet. in Ohab'a I. Lazariciu 1 fr.; 25) dn. cancel. in Zernesci Nic. Popu 1 fr.; 26) dn. locot. sup. in Ohab'a Buc. Boeriu 1 fr.; 27) dn. par. in Dragusiu I. Fogarasiu 1 fr.; 28) dn. propr. in Dragusiu G. Codru 1 fr.; 29) dn. par. in Voivodeni A. Mogosiu 1 fr.; 30) dn. par. in Arpasulu inf. I. Cucu 1 fr.; 31) dn. par. in Lit'a D. Balescu 1 fr.; 32) dn. par. in Vaadu G. Morariu 1 fr. Sum'a 36 fr. v. a. Sibiui, 12. Maiu 1870.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asoc. dela siedintia comitet. asoc. din 5. Aprile a. c. pana la siedintia aceluia din 12. Maiu e. n. a. c.

1) Dela dn. ases. jud. I. Popu ca tacs'a de m. ord. pre a. c. 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; 2) dn. c. r. capit. in pens. si cass. alu asociat. C. Stezariu tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; 3) dn. secret. minister. P. Nemesiu tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; 4) dn. archiv. mag. in Sighisior'a I. Siandru tacs'a de m. ord. nou pre 186⁹⁰/₁₀₀ si pentru dipl. 6 fr.; 5) dela inteligentia district. cerde petra, din restantia colecteloru facute cu ocaziunea arangiarii bune primiri a membriloru asociat. adunati la Siomecut'a mare in 10. Aug. 1869 s'a trimisu ca tacs'a de membru fund. pre numele district. resp. in 2 buc. oblig. urban. trans. sum'a de 200 fr. m. c. Totu acea inteligentia ca deposita la cass'a asociat. pentru casulu realizarii fundului teatrului nationale a trimisu 25 fr. v. a. si pentru diploma de m. fundat. 1 fr.; 6) prin dn. protop. in Belgradu A. Tordasianu s'au administratu 40 fr. si anume: a) dela dn. proprietariu in Ighiu I. Florescu tacs'a de m. ord. nou pre anii 186⁹⁰/₁₀₀ — 186⁹⁰/₁₀₀ 35 fr.; b) dela dn. propr. in Cricau G. Mezei tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; 7) prin dn. protop. si vicepres. alu asoc. I. Hannia s'au administratu 16 fr. si anume: a) dela dn. protop. in Brasiovu Ios. Baracu tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ si 186⁹⁰/₁₀₀ 10 fr.; b) dela dn. I. Barcianu din Sasu-Sebesiu tacs'a de m. ord. nou pre 186⁹⁰/₁₀₀ si pentru dipl. 6 fr.; 8) dela dn. E. Macelariu, cons. gub. in pens. tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; 9) prin dn. adv. I. Popa s'au administratu: a) dela dn. adm. protop. in Mediasiu Ioanu Popescu tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.; b) dela dn. propriet. Teodoru Moldovanu Bucsia tacs'a de m. ord. pre 186⁹⁰/₁₀₀ 5 fr.

Sibiui, in 12. Maiu 1870.

Dela secretariatulu asoc. trans.